

**Theologia Scholastica Secundum Viam Et Doctrinam D.
Thomæ Aquinatis, Doctoris Angelici**

In Celebri Archiepiscopali Benedictina Universitate Salisburgensi, methodo
& norma ibidem usitata publicè tradita, & in IV. Tomos digesta ; Qvorvm
Primvs Tractat De Deo Vno Et Trino, Deq[ue] Creatura Angelica ...

Mezger, Paul

Augustæ Vindelicorum, 1695

Articulus V. An liceat sequi opinionem minùs tutam minùsque probabilem
in concursu probabilioris.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-74152](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-74152)

Adde quòd hæc quæstio & controversia tam declamata: *An homo peccet sequendo minus probabilem in concursu probabilioris?* esset de subiecto non supponente; siquidem homo non posset ex mente adversariorum mentem detorquere ad assensum minus probabilis cognitæ ut talis, sicque cessaret omne litigium.

Nec difficilis est responso ad objecta: nam argumentis ex n. 6. applicabilibus satisfactum est n. 9. Ad 2. distinguo majorem. Impossibile est, ut intellectus iudicet sententiam esse absolutè veram [ut loquitur Jo. à S. Th.] quæ sibi magis apparet falsa, concedo; ut iudicet esse veram apparenter, & probativè, nego. Ut enim bene advertit prædictus Jo. à S. Th. disp. 12. a. 3. n. 46. & Gabriel Bearus q. 5. n. 19. assensus probabilis non iudicat suum objectum esse verum absolutè & in esse, sed cum restrictione, & in apparere; scilicet quantum est ex vi motivi, quod habet ad talem assensum. Cum igitur motiva opinionis probabilioris non impediunt, quò minus motiva sententiæ verè, sed minus probabilis faciant illam apparere veram, nil obstat, quin illa ex vi talium motivorum vera iudicari possit. Instantia de nigro & albo non est ad rem, quia, quod magis apparet album, non habet incertitudinem de albedine, sicuti quò magis apparet verum, habet incertitudinem de veritate: tam enim falsitas potest subesse magis, quàm minus probabili opinioni: neque dantur motiva suadentia aliquid esse nigrum, quod magis apparet album, dum contra dantur motiva suadentia esse verum, quod oppositè motivis magis representatur falsum.

Ad 3. distinguo majorem. Quælibet potentia naturaliter tendit in suum objectum, quantum potest, potentiâ vel absolutâ, vel morali & proportionatâ subiecto, concedo; potentiâ simpliciter & absolutâ, nego. Alias argumentum probaret, quòd intellectus deberet omni possibili in-

tensione ferri in suum verum, sicuti Lapis fertur in centrum, ad quod naturaliter est determinatus. Cum ergo modus connaturalis, & humanæ naturæ accommodatus sit, ut in defectu evidentie per liberam voluntatis applicationem secedatur verum, quod prudenter apparet tale, satisfaciet connaturali inclinationi, si secedatur verum probabile, tametsi minus tale. Ad confirmationem distinguo majorem; si media sunt certa ad consecutionem veritatis, & intellectus à sola objecti veritate trahatur, transeat; si sunt incerta, ut in probabilibus, & insuper accedat impulsus voluntatis, nego.

Ad quartum nego in primis paritatem. Nam ideo voluntas non potest eligere minus bonum in concursu majoris, quia minus bonum, quatenus dicit privationem majoris boni, est aliquid malum voluntatis: sed verum minus probabile nullam dicit privationem veritatis majoris & probabilioris: tum quòd veritas consistat in indivisibili, nec recipiat magis & minus ut bonum: tum quòd utrumque verum seu magis seu minus probabile adjunctam habeat formidinem falsitatis. Deinde retorqueo paritatem. Cum plura sunt media inæqualiter conducentia ad eundem finem, potest voluntas eligere medium minus utile, dummodò per illud speret consequi suum finem, & aliunde accedat illi medio aliqua bonitas, quâ voluntatem alliciat, ut si præ calibe, & religiofa vita statum sæcularem utilem quidem, sed minus certum ad consecutionem salutis eligas, isque videatur tuo genio & inclinationi magis accommodus: ergo pariter intellectus poterit assentiri opinioni licet minus probabili, dum ex alterius motivi instinctu accedit voluntatis impulsus. Manet ergo, nullum esse physicum defectum libertatis, ut intellectus opinioni probabili, in concursu minus, æquè, vel magis probabilis nequeat assentiri.

ARTICULUS V.

An liceat sequi opinionem minus tutam, minusque probabilem in concursu probabilioris?

SUMMARIUM.

1. Quid intelligatur per opinionem minus tutam?
2. Distinguendum inter opiniones probabiles circa honestatem actionis, & circa res ipsas vel factum.
3. Cui agitur de valore rei, vel damno reali, sequenda est pars tutior.
4. Licet sequi sententiam probabilem minus tutam.
5. Exemplo & auctoritate Doctoris Angelici.
6. Etiam praxi Summorum Pontificum.
7. Patrum, Tribunalium, & Scholarum.
8. Licet sequi minus probabilem & minus tutam etiam in concursu probabilioris.
9. Major probabilitas non tollit opposita sententia probabilitatem.
10. Inefficax adversariorum paritas inter bonum & verum.
11. Praxi Summorum Pontificum pro sententia minus probabili.
12. Responsi adversariorum occurrunt.
13. Opposita sententia inutilitas ad praxim.
14. Ipsi adversarii suâ praxi probant nostram sententiam.
15. Probatur ab absurdis, quæ sequuntur ex contraria sententia.
16. Probatur rationibus reflexis & indirectis.
17. Inferitur licitus usus opinionis æque probabilis.
18. Aliquo sensu omnis sententia probabilis est æqualiter tuta.
19. In praxi ferè semper sequimur probabilem, quatenus sequimur probabilem.
20. Opinio Terills refellitur.

§. I.

Resolutio negativa in dubio facti & valoris.

Notandum primò. In hac quæstione illam opinionem, quæ inter contrarias Doctorum opiniones, an aliquid sit licitum, nec ne? negat esse licitum, & stat pro legis obligatione, communiter appellari tutiorem, eò quòd tali opinioni ad-

ni adherentes, dum ab omni operatione abstinent, nulli se periculo vel formaliter, vel materialiter, contra legem operandi committunt; cum e contra qui sequuntur oppositam opinionem, libertati & commodo sive privato sive communi faventem, saltem in periculo versentur, ne materialiter peccent contra legem, cum forsitan à parte rei talis actus legi Divinæ non sit conformis: ideoque opiniones libertati faventes, quæ actum licitum affirmant, minus tute appellari solent, quamvis revera sint simpliciter tute, quatenus carent omni periculo inhonestatis formalis. Nam bene distinguendum est inter inhonestatem formalem & materialem. Formalis est, quæ actus, quatenus ab operante procedit, est difformis rectæ rationi, eique imputabilis in culpam. Materialis, quæ actus secundum se est difformis legi, quamvis fortè ob invincibilem ignorantiam hujus difformitatis operanti in culpam imputari non possit.

2. Notandum secundò. Majorem probabilitatem intrinsicam [quæ majoribus à ratione fundamentis nititur] non esse adeò perspicuam; neque enim consistit in indivisibili, cum pro dispari ingeniorum conditione hæc pars uni, illa alteri, ista Thomistæ, opposita Scotistæ probabilior videatur: neque de majori minoris probabilitate, nisi à litteratis, qui rationum pondera utrinque exactè appenderunt, judicium ferri possit. His positis nemini dubium est, esse rem optimi consilii, amplecti tutiora, & à periculo vel materialiter tantum legem DEI transgrediendi remota. Queritur verò sine præceptum & obligatio, in omnibus tutiora [ita sentiunt Vincent. Baron. Jul. Mercor. Wendrochius, & in materia juris naturalis Sinnichius] vel certe probabiliora [ut Joan. Bapte. Gonet. Vincent. Contenson, alii] que sententiæ rigorosæ Patroni] sectandi. Ubi distinguendum est inter opiniones contrarias; nam aliquæ versantur circa actiones & jus, aliquæ circa res vel factum. Illæ sunt, quæ præcisè in utramque partem disputant, an aliqua actio sit præcepta vel prohibita; licita vel illicita? v. g. sine licitum pingere die festo? sine necessaria attentione in recitando Divino officio? Istæ, quæ disputant, utrum à parte rei hæc actio sit valida, vel non? an sequatur ex tali opere tale damnum, vel non? v. g. an accusatus sit nocens? an hæc medicina sit obfutura? &c. Multum enim inter utramque interest: quia rectitudo & honestas formalis actionis non tam desumitur ex eo, quod est à parte rei, quam quod apparet inculpabiliter operanti; unde potest quandoque contractus in se usurarius, tamen esse licitus propter bonam fidem, & invincibilem ignorantiam operantis; at verò valor Sacramenti, veritas alicujus periculi & damni non desumitur ab eo, quod ita vel aliter appareat operanti, sed quia à parte rei ita se habet. Unde licet tibi forma aliqua ad Sacramentum sufficiens videatur, si tamen à parte rei non sufficit, nullum coactis Sacramentum; cum ipsius valor non à tua opinione, sed à Christi institutione dependeat.

3. CONCLUSIO PRIMA. Cum opiniones contraria versantur circa valorem rei, & questionem facti, ubi intervenit speciale præceptum charitatis,

justitia, vel religionis, quo tenemur abstinere à actione, quæ prævidetur probabile damnum temporale, vel spirituale proximi, aut nullius Sacramenti, tenemur sequi partem tutiorem, quæ sola in tali casu est præcisè probabilis. Ita communiter Authores utriusque sententiæ tam benignæ, quam rigorosæ. Et ratio est: Illa solum opinio est præcisè probabilis, ex qua possum formare certam conscientiam de honestate, & deponere præcisè formidinem de formali inhonestate mere operationis: sed sola opinio tutior in proposito est talis; ergo. Minor ostenditur: formalis inhonestas operationis in hoc casu confurgit ex proximo periculo damni proximi, vel invaliditatis Sacramenti &c. sed qui non sequitur tutiorem, committit se tali periculo proximo, cum non sit certus, ne ex sua actione sequatur tale damnum, vel invaliditas Sacramenti. Major probatur. Eadem lege charitatis, justitiæ, religionis, quæ prohibetur damnum proximi, vel precipitur confessio veri, & certi Sacramenti, prohibetur proximum periculum damni, vel non conficiendi verum Sacramentum: sed est certa obligatio charitatis, justitiæ, religionis ad vitandum damnum, conficiendum verum Sacramentum &c. ergo est etiam certa obligatio ad vitandum periculum &c. Neque hic suffragatur possessio libertatis, lex enim est certa, & in possessione, dubium verò est, num partem solum probabilem & minus tutam sequendò tali obligationi satisfacias, ideoque nullum habes fundamentum præcisè formidinem deponendi, quamdiu tutiora non sequeris. Particularem hujus doctrinæ applicationem infra dabimus.

§ II.

Statuitur licita sequela sententiæ probabilis minus tute, seu faventis libertati.

CONCLUSIO SECUNDA. Cum questio est de honestate actionis, prudenter & licite eligitur sententiæ verè probabilis, quantumvis sit minus tuta & favens libertati. Ita Authores benignæ sententiæ paulò inferius allegandi contra Jul. Mercor. & Vinc. Baron qui contendunt, ne quidem licitum esse usum opinionis probabilioris si sit minus tuta, &c.

Probatur primò. Opinio verè probabilis gignit prudentem assensum, ut §. 4. ostendimus, ex prudenti assensu formatur conscientia recta, ex ista sequitur licitus usus ejusmodi opinionis; sed opinio, quantumvis minus tuta, est verè probabilis, ut supponitur. Ergo illi prudenter assentimur, eamque bonæ conscientiæ sequimur.

Secundò. Si non possemus sequi probabilem opinionem, vel probabiliorem minus tuta, esse vel periculum peccati, vel præceptum, quod in dubiis tutior pars sit eligenda: sed neutrum dici potest; ergo. Non primò: quia nulla est obligatio evitandi peccata materialia; talis enim lex & obligatio foret de re impossibili, inutilis, nociva, nec amplius ignorantia invincibilis excusaret, ut tu se deducit Esparza à q. 22. ad 25. & claudit cum D. Augustino l. de utilit. cred. c. 22. dicente: Multa possunt afferri, quibus ostendatur, nil omnino humana societatis incolame remanere.

si nil credere [opinativè judicare] statuerimus, quod non possumus tenere perceptum. [hoc est, certò cognitum] de quo illo libro. Non secundum: quia quòd illa regula non continet vim præcepti, nisi in dubio practico, & ubi non est sufficiens fundamentum dubietatem aut formidinem deponendi, dictum est disp. 12. a. 4.

3. Probatur tertio ab absurdis à Mathia de Moya latè congestis tr. 1. de opin. prob. q. 5. sequitur enim primò contra illos Thomistas, qui usum probabilioris minùs tutæ interdiciunt, nullam sententiam à D. Thoma, vel Scoto in re morali & opinativa traditam, nisi legi faveat, ad praxin ferre posse: quia, esto sit probabilior, erit minùs tutæ. Quis autem nescit, ab utraque Scholæ Angelicæ, & subtilis Principe multas opiniones esse traditas, quæ non legi, sed libertati favent? Vingtici exempla è D. Thoma afferit cit. de Moya, è quibus unum duntaxat alterumque delibo. Docet S. D. in 4. dist. 17. q. 3. a. 4. q. 1. in c. fictè (hoc est absque dolore sufficenti ad remissionem mortaliùm, quæ clavibus subijcit) confessum non teneri ad iterandam confessionem, sed tantùm ad fiduciam suam postmodum confitendum. Circumstantias notabiliter aggravantes intra eandem speciem non necessariò subijciendas confessioni. ibid. dist. 16. q. 3. a. 2. q. 5. Non esse obligationem subveniendi extremè indigenti ex bonis ad decentiam statûs conservandam simpliciter necessitati 2. 2. q. 32. a. 6. quæ sententiæ utpote non legi, sed libertati faventes, sunt minùs tutæ, habentque oppositas opiniones tam ab auctoritate, quam ratione probabiles. Similia exempla è Seraph. Doctore D. Bonavent. & subtili Scoto afferit Herincx q. 3. §. 2.

4. Sequitur secundo. Summos Pontifices mortaliter peccasse, quoties in voto solenni cum Religiosis professis dispensarunt, in ordine ad contrahendum matrimonium, vel in matrimonio rato non consummato, vel quoties sententiam minùs tutam in ferendis sententiis sunt secuti, quam sequelam concedere vix non est temerarium. Sequela probatur: nam SS. Pontifices in ejusmodi dispensationibus secuti sunt sententiam probabilem minùs tutam, & siquidem secundùm principia Advers. minùs probabilem, siquidem egerunt contra doctrinam S. Th. in cujus sententia votum solenne Religionis est indispensabile: sententia autem D. Th. aut est [ut vult Vinc. Baron.] omnino moraliter certa, aut probabilissima. quòd verò ita dispensarint, & sententiam dixerint, constat ex probatissimis auctoribus, qui cum Baronio ad annum 1041. referunt Alexandrum III. Honor. II. Cælestinum III. Clementem II. in voto solenni Religionis dispensasse. D. Gregor. VII. Mart. V. aliique complures leguntur in matrimonio rato dispensasse contra tutiorem & probabilem, imò ut Sanchez vocat l. 2. de matr. disp. 14. n. 1. probabilissimam Scotistarum aliorumque DD. affirmantium, matrimonii rati vinculum nulla dispensatione esse solubile. Similiter Summi Pontifices aliquando ex opinione, & quidem minùs tutà, dedisse responsa etiam contraria factis colligitur ex c. licet de sponsa duorum. Ubi Alexander III. mandat, insisti matrimonio rato priùs contracto, etsi posterius initum fuisset cum altero

consummatum, addens: *Quamquam aliter à prædecessoribus nostris sit aliquando judicatum.*

Et Innocent. III. c. Tuas sibi. eodem. tractans de consuetudine Ecclesiæ Mutinensis adhuc contraria prædicto c. licet. non damnat contracta, sed in matrimoniis [inquit] de cætero contrahendis illud [quod in c. licet decernitur] Te volumus observare. in quod cap. Covarr. in 4. Decret. c. 7. §. 3. n. 5. citatus ab Herincx l. cit. *Posuit autem illa consuetudo, si rationabilis à viris doctis censetur, à peccato excusare, etiam in Divino judicio, & sic in foro conscientie.* Leo X. & PP. Concilii Lateranensis declararunt licitos esse Montes pietatis relicta tutiori opinione Cajetani & aliorum, quæ favebat legi naturali, eosque illicitos affirmabat.

Sequitur tertio. Omnes Summas & libros de rebus moralibus tractantes fore prohibendos, tanquam perniciosos & materiam peccandi legentibus ministrantes, eò quòd vix ulla in iis reperitur opinio pro libertate, quæ non habeat probabilem oppositam faventem legi, adeoque tutiorem.

Sequitur quarto. Non rectè in materiis controversis fidei vel morum à Summ. Pontif. usque ad ulteriorem Ecclesiæ declarationem permitti libertatem opinandi pro qualibet parte, cum tutius esset suspendere judicium, ut quis ab omni periculo circa fidem vel mores errandi esset immunis. Et tamen contraria praxis est luce meridiana clarior, & patet ex c. Capellanus de feriis. & c. Litteras de re lit. spoliatorum.

Sequitur quinto. Nec tolerandas esse Scholas unius Doctoris v. g. Angelici, vel Subtilis auctoritati addictas, nec posse amplius vel Thomistam, vel Scotistam jurare in verba Magistri: siquidem impossibile est, ut in tot sententiarum invicem confligentium, copia non sint aliquæ faventes libertati, & hoc ipsò minùs tutæ.

Sequitur sexto. Dammandos etiam esse SS. PP. & S. Scripturæ interpretes, qui in expositione S. Script. secundùm probabile judicium opiniones contrarias (in quibus periculum falsitatis subest, cum ex duabus oppositis altera necessariò debeat esse falsa) tradiderunt, & sæpe proprias mutarunt, revocarunt; cum utique tutius & ab omni falsitatis periculo remotius egressent, si judicium suum suspendere maluissent.

Sequitur septimo. Nec subditos rectè parere Superioribus juxta benigniorem opinionem jubentibus aut permittentibus, nec Superiores bene præcipere, vel permittere, nisi quæ sint strictiora & rigidiora; Leges quoque ipsas & consuetudines, quippe frequenter in probabili & minùs tutà opinione fundatas, de suo vigore suspectas fore.

Quibus omnibus rectè pensatis sic firmatur nostra assertio. Illud ex omnium confessione certò prudenter, & licitè sequor, quod est conforme communi Summorum Pontif. & Ecclesiæ, Tribunalium, Doctorum sanctitate & pietate præstantium, integrarum Religionum, & Academia-rum praxi: sed operari secundùm sententiam verè probabilem, quamvis minùs tutam est conforme prædicto modo & c. ergo opinionem verè probabilem relicta tutiori licitè sequor. Sed etiã, ne, si illa opinio sit minùs probabilis?

§ III.

Statuitur licita sequela sententia minus probabilis & minus tuta in concursu probabilioris.

8. **CONCLUSIO TERTIA.** *Licet in praxi sequela sententiam minus tutam & minus probabilem relicta probabiliori.* Ita Authores iidem. Probatur primò ex fundamentis presuppositis. Omnem opinionem verè practicè probabilem prudenter eligo; sed opinio quamvis minus tuta & minus probabilis est tamen verè probabilis; ergo illam prudenter eligo.

9. **Occlamat Mercorus, & ex hoc Vinc. Baron,** hanc probationem esse paralogismum; & continere fallaciam compositionis, dum nempe transitur à probabili opinione simpliciter, & non impedita, ad probabilitatem minorem, & impeditam. Sed Contra est, quòd minorem probabilitatem in concursu probabilioris dicunt esse impeditam, non probant, non enim motiva potiora alterius partis auferunt vim & efficaciam probabilitatis motivis minus vehementibus, aliàs quolibet opinio minus probabilis in sensu composito probabilioris fieret improbabilis, quod est falsum; siquidem, ut ipse Mercorus in § præced. relatus fatetur, sententia minus probabilis non obstante probabilioris potest esse verè probabilis, & nisi gravibus motivis. Sed neque admittitur libertas assentiendi, ut in § præced. deduximus.

10. **Dicunt quidem adversarii;** Ita se habet minus verum ad intellectum, sicut minus bonum ad voluntatem: sed minus bonum in comparatione majoris boni non movet voluntatem; ergo nec minus verum in comparatione majoris veri trahit intellectum. Sed iste Achilles Advers. (Ita appellat M. Ildefonsus Casarung paulò modestius, quam Gonet § 3. oppositum fundamentum appellans *clypeum stramineum*) non urget: nam ut dictum, & suppositum minoris veri est falsum, & paritas permessa non concessa pugnat contra Advers. nam quod comparativè ad aliud est minus bonum, si aliunde addatur ratio boni, potest movere voluntatem: ergo etiam, quod apparet minus verum, si aliunde addatur motivum illam opinionem amplectendi, potest trahere intellectum.

Contra est secundò. Quòd Summ. Pontif. non posset concedere licentiam in materia fidei & morum liberè opinandi utrumque oppositum; nam altera pars aut erit manifestè probabilior, aut saltem erit dubium, quænam ex iis sit probabilior, cum utramque æquè probabilem esse rarissimè contingat, & tamen concedit hanc licentiam, e. g. liberè opinandi (non tamen disputandi & scribendi) pro vel contra Immaculatam Conceptionem B. V. donec Ecclesia Catholica aliquid certi definierit.

Contra est tertio. Praxis DD. in Scholis, qui licet alicui opinioni seu probabiliori adhæreant, fatentur tamen etiam oppositam esse verè & practicè probabilem.

11. **Probatur secundò.** Vel esset obligatio sequendi probabilioris, quia est tutior, vel quia rationabilior. non quia tutior, hoc enim supra rejecimus, & constabit amplius ex §. seq. non quia rationabilior, quia nemo tenetur operari, quod prudentius & rationabilius, sed quod prudenter

& rationabiliter fieri posse existimat. Conferatur probationibus prioris partis facile ad hanc accommodandis; nam inter opiniones probabiles invicem oppositas, non tantum est necessarium aliquas esse minus tutas, sed etiam minus probabiles: sed permittitur licitus usus opinionum oppositarum, approbatur, practicatur à Summ. Pontif. Permittitur: nam hoc tempore utique probabilis est, B. V. esse sine originali labe conceptam, eoque titulo merito venerandam [En! materiam fidei & morum; morum, quia agitur de prudenti & licito cultu hujus festivitatis; fidei, quia agitur de exceptione ab universali illa lege, quod in Adam omnes moriuntur] & tamen permittitur cuius, donec Ecclesia aliter ordinaverit, opinionem contrariam.

Approbatur: nam ante Concilium Lateranense ferat controversum, an Montes pietatis essent usurarii, nec ne? Leo X. unà cum PP. illius Concilii definiit esse licitos, nihilominus utriusque oppositæ sententiæ studia (quibus altera negans esse licitos, erat tutior, altera affirmans, erat ab auctoritate plurium Pontif. antecedentium, quos eos approbaverunt, extrinsecè probabilior) his verbis commendavit; *Alterius quidem partis justitia zelum, ne vorago aperiretur usurarum: alterius pietatis & veritatis amorem, ut pauperibus subveniretur; utriusque verò partis studium commendantes.* Practicatur, quia tamen Labatores, 7. tr. 3. d. 6. dub. 4. affirmet, Adrianum VI. probabilioris Thomistarum sententiam secutum negasse, sibi competere potestatem dispensandi in matrimonio rato, tamen etiam in solenni Religionis voto [cujus indispensabilitas est sententia D. Th.] dispensasse.

Ajunt. Ipsos speculativam probabilitatem secutos per ignorantiam invincibilem à peccato excusari.

Sed contra est primò. Si per Advers. ad honestam operationem non sufficit minor practica probabilitas, quomodo sufficere speculativa? Imò Sinnichius in Saule Exreg. §. 20. refert ex Dominico Soto, prædictum Adrianum VI. in matrimonio rato contra propriam opinionem dispensasse, postquam sententiam Cajetani pro dispensatione audisset.

Contra est secundò. Quòd per Advers. sequens opinionem minus probabilem errat, vincibiliter errat, ut patet ex quarto argumento Meteor. supra 2. 3. §. 1. n. 5. relato. Addit Aristotelin p. 3. tr. 2. ex c. *laudabilem, de frigidis & maleficis*. concessionem Cælestini III. quæ permisit conjugibus naturaliter frigidis cohabitationem usque in triennium, cum tamen post copulam per biennium frustra tentatam longè probabilius sit esse impedimentum impotentia, sicque tutius foret à conjugali toro abstinere.

Probatur tertio. Obligatio sequendi opinionem, quæ operanti apparet directè probabilior, est inutilis ad praxin; adeoque aliena à veritate. Antecedens probatur. Vel foret utilis pro indoctis & illiteratis, vel pro doctis & literatis; non pro indoctis, isti enim non tenentur institueri comparationem inter momenta auctoritatum, vel rationum; sed satisfaciunt suæ obligationi, & formant securam conscientiam, si obsequantur

conclio

consilio Confessarii, vel alterius gravis & docti viri. Non pro litteratis: quis enim omnia alicujus sententiæ fundamenta ita exactè ponderavit, ut non meritò & prudenter dubitare possit, ne forte opposita, quæ ipsi videtur minùs probabilis, sit probabilior: cum in conflictu contrariorum opinionum verè probabiliū nunquam desint, quibus probabilius apparet, quod aliis minùs probabile, ipsa quoque probabilitas mutationi subjaceat, ut accessu novæ rationis, vel autoritatis id modò videatur magis probabile, quod priùs censebatur minùs probabile, vel quod ab intrinseco est probabilius, minùs probabile efficiatur oppositæ sententiæ autoritate. Quod Thomista est probabilius, non ideo probabilius videtur Scottis. Absolutio conditionata Catholici moribundi subito sensibus destituti vix aliquando probabilis habebatur, nec potest dubitari, quin opposita ab intrinseco & speculativè sit multò probabilior: nihilominùs per autoritatem D. Augustini, tum etiam Gregorii XV. & plurium Ritualium, ac praxin variarum dioecesium practicè facta est probabilior. Ipsimet Doctores gravissimi frequenter suum mutant & mutantur iudicium, cum ad novæ rationis aut fundamenti apparentiam id modò improbarunt, quod priùs probarunt. Ex quibus omnibus sic arguo: In tantum sequela opinionis probabilioris esset utilis homini litterato, in quantum & ipse posset in suis actionibus de practica veritate certificari, & rursus aliorum, quos dirigit, conscientias certificare: sed ad hoc non est utilis: ergo, minor probatur fundamento Advers. Qui dubitat, non certificatur: sed vir litteratus, qui scit opinionum probabilium diversitates, dubitat tum de veritate probabilioris [neque enim hæc est certa, sed cum continetur intra limites opinionis, habet adjunctam periculum falsitatis] tum de ipsa majoritate probabilitatis, siquidem nec ista potest ipsi videri certa, aliis affirmantibus, aliis negantibus: ergo.

Probatur quartò à praxi Advers. Nam in primis Vincent. Baron. 1. p. Theolog. mor. contra Caramuel. disp. 2. se. 4. negat, divites obligari, ut redimant captivos apud Turcas redemptione maximè indigentes, & tamen opposita sententia, quam tueritur Leander, Cajetanus, Major, Azor, Filiucius & alii, est tutior pro lege charitatis, imò & practicè probabilior: quia sententia, quæ non est tuta, non est practicè probabilis: sed sententia asserta à Baronio non est tuta: ergo nec practicè probabilis. minor eruitur ex ipsiusmet verbis loc. cit. scribentis: *Id, quod agitur contra legem, semper esse malum, nec excusari per hoc, quòd sit secundum conscientiam quacunque probabilitate munitam.* Cum ergo hæc ipsa sententia possit esse contra legem charitatis, poterit esse mala, & cum peccato conjuncta: quomodo ergo tuta?

Deinde Jul. Mercor. p. 3. a. 24. concedit, Titium, qui novit, se, cum decies ad domum Bertæ accessisset, quinquies cum ea peccasse, posse ad eandem domum redire, si qua alicujus temporalis boni exigat necessitas, quæ opinio, uti non est tutior, ita juxta ipsius principia nec probabilior, cum damnus temporalis postponendus sit damno spirituali, nec intuitu commodi temporanei liceat minùs tutam etiam magis probabilem eligere, relicta tutiori etiam minùs probabili.

R. P. Mezg. Theol. Schol. Tom. II.

Tandem Prospero Fagnano objicit Caramuel relatus ab Honorato Fabri Dial. 1. n. 94. quòd cum Urbanus VIII. eundem jam oculis captum Correctoris S. Penitentiarie officio privasset, idque per Diploma Pontificium D. Annibali Albano contulisset, eò quòd per Bullam Pii V. decretum esset, ut Corrector S. Penitentiarie per se ipsum litteras corrigeret, is post mortem Urbani VIII. sub Innocentio X. pro sua causa scripturam dicitaverit, quæ probare conatur, eum qui per alium corrigit, per seipsum corrigere censendum esse. Quod stante illà Bullà vix æquè probabile nedum probabilius censeri potest.

Sinnichius in Saule Exrege l. 1. §. 260. admitit, posse quem contra propriam opinionem secundum probabilem sententiam operari, & adducto exemplo Adriani VI. *Neque enim, inquit, peioris conditionis censeri debent Summi Pontifices, quam ceteri homines, quibus subinde licitum est in praxi procedere secundum probabilem sententiam, ei etiam adversam, quam speculativè reputant veriore.*

Probatur quintò. Sequeretur ex opposita sententia primò, quemlibet teneri in suis operationibus investigare sententiam probabiliorē: sed hoc est nimis scrupulosum & onerosum: ergo. Minorem negat quidem Baronius concessa majori, Theolog. moral. disp. 2. se. 2. sed concedit Mercorus p. 2. art. 28. & negat sequelam. Hanc probò ex doctrina ejusdem. Quilibet tenetur omni meliori modo quærere veritatem, & evitare periculum peccati seu legem transgrediendi, quantum potest: sed non evitat, si negligat investigare probabiliorē: cum enim meritò suspicari possit, ne sit aliqua sententia probabilior, quàm quæ ipsi hic & nunc proponitur, non excusabitur per invincibilem ignorantiam, si opinio opposita illi, quàm hic & nunc sequitur, sit probabilior.

Sequeretur secundò. Quemlibet fore obligatum ad mutandam sententiam, quoties ex opposita parte aliqua nova ratio, vel autoritas accederet, quæ videretur utriusque opinionis æquilibrium tollere; nam major probabilitas oppositæ sententiæ probabilitatem extinguit. Unde si hodie sentires, licitam esse pluralitatem beneficiorum, eò quòd sententia affirmans apud te habeat novem fundamenta probabilitatis, & opposita tantum octo: si crastinà die duo nova fundamenta apparerent pro negativa, tenereris priorem relinquere, & si post horam aliud novum pro favorabili opinione occurreret, posses eandem resumere &c. quod rationi & experientiæ adversatur.

Sequeretur tertio. Illicitum esse, in scholis legere & docere sententiam minùs probabilem, eamve aliis consulere: sed hoc est contra communem sententiam & experientiam: dum aliqui etiam tenentur subinde docere opinionem v. g. D. Thomæ, vel Scoti, tametsi sibi minùs probabilis videatur, aut saltem de majori probabilitate dubitent.

Sequeretur quartò. Subditum non teneri ad obediendum Superiori, imò nec posse licite obedire, quoties ipsi res præcepta minùs probabilis apparet: nam si conscientia dicit esse illicitum,

u

quod

quod Superior jubet, subditus obedire non potest: sed quotiescunque Superior præciperet aliquid, quod minus probabile apparet, toties conscientia dicat subdito, quod res præcepta foret illicita: ergo.

16. Probatur sexto Rationibus reflexis & indirectis [1.] prudenter & licite amplectimur sententiam probabiliorem: sed est sententia probabilior, quæ docet, usum opinionis minus tutæ & minus probabilis esse licitum: ergo licite & prudenter hanc sententiam amplectimur, nosque eadem conformamus. Majorem admittunt adversi. paucissimis exceptis, qui tamen sibiipsis malè concordant, ut contra Vincent. Baron. *observat. cit. Matth. de Moja.* minor probatur. Sententia, quæ firmiter nititur fundamentis, est probabilior: sed hæc benigna nititur firmiteribus motivis, tum extrinsecis [de quibus infra] tum intrinsecis partim directis, nempe naturæ probabilis, libertate assentiendi, continuâ Ecclesiæ, Doctorum, Universitatum praxi, oppositæ sententiæ morali impossibilitate & inutilitate &c. partim indirectis: nam [2.] lex dubia, quam probabilis est non dari, quam dari, non obligat: sed lex sequendi in omnibus partem faventem legi, vel probabiliorem, est dubia, eamque est probabilis non existere, quam existere: siquidem multo plures sunt, qui hanc legem negant, quam admittunt, neque adversarii hanc legem probant argumentis, non facile solubilibus: ergo ejusmodi lex & obligatio non datur. Major constat: Lex non sufficienter promulgata non obligat: sed lex dubia non est sufficienter promulgata: ergo. Unde [3.] in dubio melior est conditio possidentis in omni materia virtutis, [ut disp. 3. a. 3. probavimus] sed lex obligans ad tutiorem & probabiliorem est dubia, possessio verò stat pro libertate: ergo melior est conditio libertatis; adeoque quam liberè tam licite amplectimur sententiam minus tutam, & minus probabilem [4.] si daretur ejusmodi lex, nostra sententia non esset probabilis, quia contra legem non potest dari practica probabilitas: sed Adversarii negare non possunt, quia nostra sententia sit saltem probabilis: ergo iidem debent concedere non dari certam legem in contrarium. [5.] Incredible videtur, ut lex pertinet ad jus & legem naturalem in Ecclesia Catholica à pluribus, iisque piis, ac doctis ignoretur, quam agnoscat: sed lex ista sequendi tutiora & probabiliora pertinet ad legem naturæ, quæ tamen à pluribus iisque doctis ac piis in Ecclesia Catholica ignoratur, quam agnoscitur: ergo ejusmodi lex non datur. [6.] Lex evitandi peccata materialia est pro statu naturæ lapsæ moraliter impossibilis, magis nociva, quam proficua communi bono: sed ideo obligamur sequi probabiliorem, quia tenemur evitare periculum peccati materialis: ergo. Imò cum etiam opinio probabilior, si faveat libertati, conjunctum habeat periculum peccati materialis, etiam non liceret sequi probabiliorem, ut putat Mercor. supra refutatus. [7.] Veritatem invincibiliter ignorantem error ad culpam imputari non potest: sed constitutus inter duas sententias oppositas, si adhibita diligentia debita non inveniat certam veritatem, invincibiliter

ignorat, ex qua parte stet veritas, tamen una opinio sit probabilior altera: ergo tamen error ad culpam imputari non poterit.

§. IV.

Corollaria.

Inferes ex dictis primò. Prudentem & licitum esse usum opinionis minus tutæ, & æquè probabilis; nam argumenta, quæ probant licitum usum minus probabilis, multo magis vincunt usum opinionis æquè probabilis.

Inferes secundò. Si ly *intum* capias pro eo quod excludit periculum formalis peccati, sic omnem sententiam verè probabilem esse æquè tutam, quia qualibet excludit periculum licitæ & nunc DEUM offendendi, sicque neutra ex oppositis erit magis vel minus tuta.

Inferes tertio. In praxi vix posse contingere, ut quis sequatur opinionem probabilem, quam extrinsecis, tam directis, quam indirectis, & reflexis non videatur probabilior operanti. Nam licet in judicio speculativo & ex vi directi motus aliqua opinio minus probabilis apparet, si tamen accedat extrinsecæ, & indirectæ, in quod dubia lex non obliget, quod melior sit conditio possidentis, quod prudens assensus licite reducat in praxin &c. jam opinioni major probabilitas conciliatur. Ex quo tale judicium certum conscientiæ deduci potest: *Probabilis est omnibus pensatis esse licitum usum opinionis veri prædicte probabilis, etsi illa secundum motum directum videatur esse minus probabilis, & minus tuta: sed hac opinio v. g. pingere die festo est licitum, est tunc ergo probabilis est, alius usum esse licitum: sed quod probabilis est esse licitum, est evidentius & absolute licitum: ergo.*

Nec tamen probo opinionem Terilli, exillimantis, opinionem minus probabilem ex ipsa sensu & judicio opinantis evadere probabiliorem, eò quod cuilibet suam opinionem si probabilis. Nam contra est primò. Quod proprium judicium nec pertinet ad intrinsecam (cum non sit aliqua ratio assentiendi) nec ad extrinsecam probabilitatem, quæ accipitur ab extrinsecæ dicentis autoritate, quam nemo fecit sibi ipsi: quomodo ergo faciet majorem probabilitatem? Secundò. Judicium proprium opinantis non habet majorem probabilitatem, quam accipiat à motivis, cum ex se sit indifferens, ut sit prudens, vel imprudens: ergo ipsum non potest tribuere novum gradum probabilitatis. Tertio. Sequetur, quod quanto vehementius est judicium, tanto major exinde probabilitas conlucet, quod est falsum; cum judicii vehementia saepe ex passione proveniat, quæ recta ratio magis turbatur, quam juvatur, & hæretici sapienterero suis erroribus maximam judicii pertinaciam [secundum prudentius sed imprudentius] adherent. Suum quidem, ex communi verbo, cuique placitum, at non ideo probabilis; cum facillime aliquo affectu, & passione abducatur à veritate, unde & medici agrotantes proprium placitum prætermittunt, & alienis debent consilium obsequi.

ART.